

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.9

Іванов Юрій Анатолійович

доктор юридичних наук, доцент

Національна академія Служби безпеки України

Ivanov Yurii

Doctor of Legal Sciences, Associate Professor

National Academy of the Security Service of Ukraine

ORCID: 0000-0003-4901-5337

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ БАЗОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ЗАХИСТУ
КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
SOME ASPECTS OF BASIC TERMINOLOGY IN THE FIELD OF
CRITICAL INFRASTRUCTURE PROTECTION**

***Анотація.** Вступ. У сфері нормативно-правової регламентації національної системи захисту критичної інфраструктури протягом кількох років спостерігається відчутний прогрес. Так, зокрема, у результаті складних теоретичних дискусій й тривалого законотворчого процесу, зрештою введено в дію Закон України «Про критичну інфраструктуру». На його основі прийняті необхідні підзаконні нормативно-правові акти, котрі визначають порядок віднесення об'єктів до критичної інфраструктури загалом й у такій специфічній сфері, як банківська система. Вирішено питання, хоч і у тимчасовому форматі, стосовно уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури. Поряд із формуванням зазначеного законодавства, вносяться корективи, пов'язані з потребами врахування надзвичайних обставин функціонування національної економіки й держави загалом в умовах воєнного стану. Аналізуючи комплекс нормативно-правових актів,*

маємо змогу констатувати, з-поміж іншого, сформованість достатньо розвиненого поняттєвого апарату у сфері захисту критичної інфраструктури, що є позитивним і вкрай необхідним здобутком у досліджуваній сфері. Водночас неможна не помітити й певних вад відповідної термінології, неузгодженості між одними і тими ж термінами в різних нормативно-правових актах, а також окремих прогалин.

Мета. Метою статті є аналіз нормативно закріпленого поняттєвого апарату у сфері захисту критичної інфраструктури, виявлення недоліків шляхом тлумачення та порівняльного аналізу положень відповідних нормативно-правових актів.

Результати. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що у вітчизняному законодавстві, попри загальну сформованість відповідного поняттєвого апарату щодо критичної інфраструктури та її захисту, навіть визначення базових понять, таких, зокрема, як «критична інфраструктура», «об'єкти критичної інфраструктури», «захист критичної інфраструктури», містять окремі неузгодженості й потребують удосконалення.

Законодавче визначення терміну «захист критичної інфраструктури», попри недоліки, виступає концентрованим втіленням сутності захисту критичної інфраструктури, котру виражено у максимально узагальнений спосіб, аби абстрагуватися від специфіки усього наявного розмаїття об'єктів. А тлумачення змісту визначеного законодавцем поняття стосовно конкретних різновидів об'єктів (електростанції, банки, об'єкти транспортного комплексу тощо) детерміновано особливостями останніх.

Перспективи. Потребують дослідження різні аспекти подальшого удосконалення правового забезпечення національної системи захисту критичної інфраструктури.

Ключові слова: критична інфраструктура, об'єкти критичної

інфраструктури, захист критичної інфраструктури.

Summary. *Introduction. In the field of legal regulation of the national critical infrastructure protection system, significant progress has been observed for several years. So, in particular, as a result of complex theoretical discussions and a long law-making process, the Law of Ukraine «On Critical Infrastructure» was finally put into effect. On its basis, the necessary subordinate regulatory legal acts were adopted, which determine the procedure for classifying objects as critical infrastructure in general and in such a specific area as the banking system. The issue of the authorized body in the field of critical infrastructure protection has been resolved, albeit in a temporary format. Along with the formation of the mentioned legislation, corrections are made related to the need to take into account the extraordinary circumstances of the functioning of the national economy and the state in general under the legal regime of martial law. Analyzing the complex of regulatory and legal acts, we are able to state, among other things, the formation of a sufficiently developed terminology in the field of critical infrastructure protection, which is a positive and much-needed achievement in field under study. At the same time, there are certain shortcomings in the relevant terminology, inconsistencies between the same terms in different regulatory legal acts, as well as gaps.*

Purpose. The purpose of the article is to analyze the normatively established terminology in the field of critical infrastructure protection, to identify shortcomings through the interpretation and comparative analysis of the provisions of the relevant legal acts.

Results. The analysis conducted allows us to assert that in domestic legislation, despite the general formation of the relevant terminology regarding critical infrastructure and its protection, even the definitions of basic terms, such as «critical infrastructure», «objects of critical infrastructure», «critical

infrastructure protection», contain some inconsistencies and require improvement.

The legislative definition of the term «critical infrastructure protection», despite its shortcomings, acts as a concentrated embodiment of the essence of the protection of critical infrastructure, which is expressed in the most generalized way, in order to abstract from the specifics of all the available variety of objects. And the interpretation of the meaning of the term defined by the legislator in relation to specific types of objects (power plants, banks, transport complex objects, etc.) is determined by the specifics of the latter.

Discussion. Various aspects of improving the legal framework for the national critical infrastructure protection system require further research.

Key words: *critical infrastructure, objects of critical infrastructure, critical infrastructure protection.*

Постановка проблеми. У сфері нормативно-правової регламентації національної системи захисту критичної інфраструктури потягом кількох років спостерігається відчутний прогрес. Так, зокрема, у результаті складних теоретичних дискусій й тривалого законотворчого процесу, зрештою введено в дію Закон України «Про критичну інфраструктуру». На його основі прийняті необхідні підзаконні нормативно-правові акти, котрі визначають порядок віднесення об'єктів до критичної інфраструктури загалом й у такій специфічній сфері, як банківська система. Вирішено питання, хоч і у тимчасовому форматі, стосовно уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури. Поряд із формуванням зазначеного законодавства, вносяться корективи, пов'язані з потребами врахування надзвичайних обставин функціонування національної економіки й держави загалом в умовах воєнного стану. Аналізуючи сформований комплекс нормативно-правових актів, маємо змогу констатувати, з-поміж іншого, наявність певного достатньо розвиненого

поняттєвого апарату у сфері захисту критичної інфраструктури, що є, звісно, позитивним і вкрай необхідним здобутком у досліджуваній сфері. Водночас неможна не помітити й певних вад відповідної термінології, неузгодженості між одними і тими ж термінами в різних нормативно-правових актах, а також окремих прогалин, що спонукає до нових наукових розвідок у цій царині.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика визначення основних понять тією чи іншою мірою висвітлюється практично у всіх працях, що стосуються критичної інфраструктури та її захисту, зокрема й у доробку таких науковців, як О. М. Герасименко [1], О. П. Єрменчук [2], Д. С. Мельник [3], І. О. Рощина [4], С. С. Теленик [5], О. М. Суходоля [6] та ін. При цьому подальше вдосконалення поняттєвого апарату у цій царині залишається актуальним напрямом досліджень.

Метою статті є аналіз нормативно закріпленого поняттєвого апарату у сфері захисту критичної інфраструктури, виявлення недоліків шляхом тлумачення та порівняльного аналізу положень відповідних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Основними у досліджуваній сфері є передусім поняття «критична інфраструктура» й «об'єкт критичної інфраструктури».

Визначення цих понять у національному законодавстві зазнали низки трансформацій з часу свого початкового закріплення. Так, зокрема, у Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури термін «об'єкт критичної інфраструктури» не визначався, а під критичною інфраструктурою пропонувалося розуміти *сукупність об'єктів, які є стратегічно важливими для економіки і безпеки держави, суспільства, населення та порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам України* [7].

Згодом з'явилося визначення у статті 1 Закону України «Про основні

засади забезпечення кібербезпеки України»: критично важливі об'єкти інфраструктури (об'єкти критичної інфраструктури) – підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, діяльність яких безпосередньо пов'язана з технологічними процесами та/або наданням послуг, що мають велике значення для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення, виведення з ладу або порушення функціонування яких може справити негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіяти майнову шкоду та/або становити загрозу для життя і здоров'я людей [8]. У цьому визначенні з незрозумілою метою поєднано два варіанти терміну для позначення означуваного поняття. Це вочевидь, засвідчило непевність законодавця щодо перспективної термінології, адже прийняття зазначеного акту законодавства відбулося за два місяці до того, як була схвалена згадана вище Концепція. Й попри те, що наразі у чинній редакції Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» вказаного визначення вже немає, до нього досі відсилає примітка статті 259 Кримінального кодексу України [9], а у примітці статті 360 ідеться про «критично важливі об'єкти інфраструктури» без зазначення, згідно з яким нормативно-правовим актом слід цей термін тлумачити.

Від 15 червня 2022 р., коли був введений в дію Закон України «Про критичну інфраструктуру», у вітчизняному правовому полі аналізовані поняття на законодавчому рівні визначено наступним чином:

«критична інфраструктура – сукупність об'єктів критичної інфраструктури;

об'єкти критичної інфраструктури – об'єкти інфраструктури, системи, їх частини та їх сукупність, які є важливими для економіки, національної безпеки та оборони, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам» [10]

У постанові КМУ, якою затверджено Порядок віднесення об'єктів до критичної інфраструктури, визначення термінів замінено відсылною нормою до Закону України «Про критичну інфраструктуру», що цілком слушно [11]. Натомість НБУ у сфері своєї компетенції щодо визначення критичної інфраструктури у банківській системі демонструє інший підхід. У затвердженому регулятором Положенні про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України посилання на Закон України «Про критичну інфраструктуру» і до тепер взагалі відсутнє, однак при цьому є власне визначення: *«об'єкт критичної інфраструктури в банківській системі України – банки України, стає функціонування яких забезпечує стабільність банківської системи, має суттєве значення для економіки та безпеки держави, функціонування суспільства та які становлять значний суспільний інтерес»* [12]. Це визначення щонайменше містить граматичну неузгодженість – термін вжито в однині («об'єкт»), а поняття, яке ним позначається, викладено у формі множини («банки»). Окрім того, за змістом визначення де-факто одного з різновидів об'єктів критичної інфраструктури не узгоджується із наведеним вище родовим поняттям «об'єкт критичної інфраструктури» у його інтерпретації у спеціальному для даної сфери правовідносин акті законодавства. Принагідно також варто вказати на проблему з відображенням тексту аналізованого нормативно-правового акта НБУ у базі законодавства на офіційному порталі ВРУ. Так, у початковому варіанті тексту у підпункті 2 пункту 5 Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України було зазначено три критерії, хоча б одному з яких має відповідати банк, щоб належати до критичної інфраструктури:

- банк, який включено до переліку системно важливих банків;
- банк, який включено до переліку банків України, уповноважених для роботи (здійснення операцій) в особливий період;

- банк, у якому держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75% від статутного капіталу банку.

У редакції документа, яку на порталі вказано як чинну на тепер, перший із зазначених критеріїв відсутній, однак інформації про те, яким нормативно-правовим актом і коли були внесені відповідні зміни, немає. При цьому зміни до документу вносилися з моменту набрання ним чинності лише один раз – постановою Правління НБУ № 178 від 12.08.2022 р. і підпункту 2 пункту 5 вони не стосувалися [13]. Більше того, такі зміни, у разі їх внесення, виглядали б алогічними, адже саме системно важливі банки за визначенням є найбільш змістовно спорідненими з критичною інфраструктурою як такою. Тож ідеться, вочевидь, про технічну помилку. Наразі вона не є значущою для з'ясування складу банківської критичної інфраструктури, оскільки діє норма нормативно-правового акта, прийнятого НБУ в перший день російського повномасштабного військового вторгнення [14], згідно з якою всі «банки вважаються уповноваженими банками, що залучаються до роботи (здійснення операцій) в умовах особливого періоду», а тому визначальним є другий критерій. Однак після завершення особливого періоду проблема актуалізується й потребуватиме вирішення.

У контексті реалізації конституційних положень щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору варто звернути увагу на визначення критичної інфраструктури в праві Європейського Союзу.

В Директиві Ради 2008/114/ЄС термін «критична інфраструктура» означає *об'єкт, систему, або її частину, розташовану в державах-членах, що є суттєвою для підтримки життєво важливих громадських функцій, здоров'я, безпеки, захищеності, економічного або соціального добробуту населення, пошкодження або знищення якої матиме істотний вплив у*

державі-члені через неспроможність такої інфраструктури підтримувати згадані функції [15]. Аналіз цього визначення дає змогу виокремити певні його переваги, порівняно з визначенням, закріпленим у Законі України «Про критичну інфраструктуру», з тим лише застереженням, що у Директиві терміном «критична інфраструктура» насправді позначено об'єкт критичної інфраструктури. Передусім позитивним є те, що визначення сконструйовано без використання понять, які самі потребують складного тлумачення. Натомість вітчизняним законодавцем при визначенні поняття «об'єкти критичної інфраструктури» використано такі поняття, як «інфраструктура» й «життєво важливі національні інтереси». Перше з них визначено у законодавстві лише за окремими різновидами (інфраструктура порту, інфраструктура ринків капіталу, інфраструктура електронних комунікаційних мереж тощо), а загального визначення поняття «інфраструктура» немає. Друге – «життєво важливі національні інтереси» – має нормативне підґрунтя в Законі України «Про національну безпеку України», однак додавання словосполучення «життєво важливі» потребує окремого визначення й призводить до тавтології, адже у вказаному акті законодавства «національні інтереси України – *життєво важливі* інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян».

Окрім власне основного поняття «критична інфраструктура», у аналізованій Директиві Ради 2008/114/ЄС визначена також «*європейська критична інфраструктура*», що означає «*критичну інфраструктуру, розташовану в державах-членах, пошкодження або знищення якої матиме істотний вплив щонайменше на дві держави-члени*». На час прийняття Директиви ішлося лише про два сектори європейської критичної інфраструктури – «Енергетика» (три підсектори: «Електроенергія»,

«Нафта», «Газ») й «Транспорт» (п'ять підсекторів: «Дорожній транспорт», «Залізничний транспорт», «Повітряний транспорт», «Водний транспорт внутрішнього сполучення», «Морське і каботажне судноплавство та порти»). З часом такий підхід почав явно дисонувати із реаліями безпекового середовища, а тому у прийнятій 14 грудня 2022 р. Директиві ЄС 2022/2557 європейська критична інфраструктура включає вже одинадцять секторів [16].

Для України окреслені європейські підходи є орієнтиром. Однак слід враховувати, що ідеться саме про європейську критичну інфраструктуру, тобто про сукупність інфраструктурних об'єктів, значущість яких виходить за межі окремо взятої країни. При цьому на національному рівні держави-члени Європейського Союзу вільні у додатковому визначенні власної критичної інфраструктури. Відтак подальший розвиток вітчизняного законодавства має, звісно, відповідати потребам адаптації до означених європейських підходів, проте конфігурація національної системи захисту критичної інфраструктури повинна формуватися не лише під впливом останніх, а й враховувати специфіку безпекового середовища.

Окрім терміну «об'єкти критичної інфраструктури», у вітчизняному правовому полі відносно нещодавно з'явилися частково співзвучні з ним терміни «критично важливі підприємства» та «критично важливі установи». Але ці терміни мають вузько специфічну сферу застосування – правовідносини, пов'язані з бронюванням військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час. У прийнятій відповідно статті 25 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» постанові КМУ від 27.01.2023 р. № 76 ними позначаються:

підприємства, установи та організації, які в установленому порядку визначено критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань в особливий період (критично важливі підприємства);

підприємства, в установи та організації, які в установленому порядку визначено критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (критично важливі установи) [17].

Порядок визначення таких підприємств, установ та організацій відмінний від встановленого порядку віднесення об'єктів до критичної інфраструктури. Його аналіз дає змогу констатувати, що той чи інший об'єкт, будучи віднесеним до критичної інфраструктури, може не бути визначеним як критично важливе підприємство чи установа, а визначені за цим порядком критично важливі підприємства та установи можуть не належати до критичної інфраструктури. Виключенням є банківська система України, де юридичні особи, що є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, визначаються НБУ з-поміж банків [18], які, як зазначалося вище, наразі всі є об'єктами критичної інфраструктури. Правові наслідки віднесення об'єкта до критичної інфраструктури й визначення його критично важливим підприємством/установою докорінно різняться. У першому випадку на такий об'єкт поширюються передбачені законодавством механізми захисту, а у його оператора виникає комплекс прав і обов'язків суб'єкта національної системи захисту критичної інфраструктури. У другому ж випадку єдиним правовим наслідком є те, що стосовно визначеної частини персоналу об'єкта та його кінцевих бенефіціарних власників може бути реалізовано механізм бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час.

Поряд із терміном «об'єкти критичної інфраструктури» одним із найважливіших у досліджуваній царині є термін «захист критичної інфраструктури», яким у Законі України «Про критичну інфраструктуру» позначено «*всі види діяльності, що виконуються перед або під час створення, функціонування, відновлення і реорганізації об'єкта критичної*

інфраструктури, спрямовані на своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію загроз безпеці об'єктів критичної інфраструктури, а також мінімізацію та ліквідацію наслідків у разі їх реалізації». Слід передусім вказати на методологічну помилку, допущену при формулюванні наведеного визначення. Так, зокрема, термін, який визначається, – захист критичної інфраструктури, а у самому визначенні натомість ідеться про об'єкт критичної інфраструктури. Критична інфраструктура, за визначенням законодавця, дійсно є сукупністю об'єктів критичної інфраструктури, однак це не означає тотожності захисту окремого об'єкта й критичної інфраструктури загалом. Тому очевидно, що сформульоване законодавцем визначення де-факто визначає термін «захист об'єкта критичної інфраструктури». Тобто при буквальному розумінні і застосуванні зазначеної законодавчої норми захист мав би локалізуватися виключно безпосередньо на об'єктах, внесених до відповідного реєстру. Однак за такого підходу поза увагою залишилися б системні зв'язки між об'єктами, секторальні органи, стійкість критичної інфраструктури загалом в межах певних секторів та підсекторів й низка інших важливих питань, що, звісно, неприйнятно.

Захист критичної інфраструктури позиціонується законодавцем як діяльність. Проте при цьому не окреслено суб'єктів цієї діяльності. Вбачається, що мало б ітися про діяльність «визначних законом суб'єктів», якими є передусім суб'єкти національної системи захисту критичної інфраструктури. А зміст формулювання «усі види діяльності» для кожного суб'єкта конкретизується його нормативно закріпленою компетенцією.

З аналізу законодавчого визначення захисту критичної інфраструктури випливає, що безвідносно до секторальної приналежності того чи іншого об'єкта, захист має здійснюватися на всіх етапах його «життєвого циклу» – перед або під час створення, функціонування, відновлення і реорганізації. Не охопленим при цьому залишився етап

припинення об'єкта шляхом ліквідації. Але й на цьому етапі потенційно можливі загрози, як-от власне від самої ліквідації, якщо вона необґрунтована, або від неправомірних чи непрофесійних дій суб'єктів ліквідаційної процедури. Натомість етап «перед або під час створення» у формально юридичному вимірі потребує обґрунтування, бо на цьому етапі де-юре ще немає об'єкта захисту як такого: захисту підлягають об'єкти, ідентифіковані як об'єкти критичної інфраструктури, а відповідно до Закону України «Про критичну інфраструктуру» *«ідентифікація об'єкта критичної інфраструктури – процедура віднесення об'єкта інфраструктури до об'єктів критичної інфраструктури»*. Тобто певний об'єкт, аби бути віднесеним до критичної інфраструктури, має вже принаймні існувати фізично і юридично, а також відповідати встановленим критеріям. Водночас і на етапі «перед або під час створення» об'єкта його віднесення у подальшому до критичної інфраструктури можна й потрібно прогнозувати задля завчасного врахування безпекових вимог, корегування відповідних проєктних характеристик тощо. Якщо, наприклад, приймається рішення щодо будівництва певного нового інфраструктурного об'єкта, то вже за даними проєктної документації можна не лише передбачити його включення у подальшому до переліку об'єктів критичної інфраструктури, а й визначити конкретну категорію, до якої цей об'єкт буде віднесений.

Цільовим призначенням захисту критичної інфраструктури законодавцем визначено *«своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізацію загроз безпеці об'єктів критичної інфраструктури, а також мінімізацію та ліквідацію наслідків у разі їх реалізації»*. При цьому очевидно, що про захист ідеться у значенні дієслова «захищати», яке в українській мові у такому контексті має значення «обороняти, охороняти кого-, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних і т. ін. дій; пильно стежити за недоторканністю чого-небудь і багато робити для

цього» [19]. Тож наголос має бути саме на виявленні, запобіганні і нейтралізації загроз. Якщо ж загрози реалізуються і постає необхідність мінімізації та ліквідації наслідків, то це свідчить про неефективність захисту. Однак, оскільки такий варіант розвитку подій все ж повністю виключити неможливо, то в системі захисту об'єктів критичної інфраструктури мають заздалегідь розроблятися і впроваджуватися відповідні заходи з метою забезпечення постійної готовності до якнайшвидшого відновлення функціональності об'єкта з найменшими втратами. Приклад – резервування баз даних, реєстрів тощо, що дає можливість відносно легко відновлювати їх після кібератак.

Висновки. Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що у вітчизняному законодавстві, попри загальну сформованість відповідного поняттєвого апарату щодо критичної інфраструктури та її захисту, навіть визначення базових понять, таких, зокрема, як «критична інфраструктура», «об'єкти критичної інфраструктури», «захист критичної інфраструктури», містять окремі неузгодженості й потребують удосконалення.

Законодавче визначення терміну «захист критичної інфраструктури», попри недоліки, виступає концентрованим втіленням сутності захисту критичної інфраструктури, котру виражено у максимально узагальнений спосіб, аби абстрагуватися від специфіки усього наявного розмаїття об'єктів. А тлумачення змісту визначеного законодавцем поняття стосовно конкретних різновидів об'єктів (електростанції, банки, об'єкти транспортного комплексу тощо) детерміновано особливостями останніх.

Подальших наукових досліджень у цій царині потребують питання постійного удосконалення правового та організаційного забезпечення функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури.

Література

1. Герасименко О. М. Критична інфраструктура України як предмет

наукового пізнання: теоретичний аспект. Науковий вісник УЖНУ. 2024. Серія ПРАВО. Випу. 85, частина 4. С. 42–49.

2. Єрменчук О. П. Поняття «Критична інфраструктура». *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2018. № 1 (23). С. 20–27.

3. Мельник Д. С. Побудова моделі загроз національній критичній інфраструктурі України як основа забезпечення її безпеки та стійкості. *Вісник ХНУВС*. 2024. № 1 (104). С. 237–250.

4. Рощина І. О. Захист критичної інфраструктури як складова частина забезпечення національної безпеки України. *Київський часопис права*. 2021. № 1. С. 112–116.

5. Теленик С. С. Державна система захисту критичної інфраструктури України: концептуальні засади адміністративно-правового регулювання. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 602 с.

6. Суходоля О. М. Захист критичної інфраструктури: сучасні виклики та пріоритетні завдання сектору безпеки. *Науковий часопис Академії національної безпеки*. 2017. № 1-2. С. 50–80.

7. Про схвалення Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури: Розпорядження КМУ від 6.12.2017 р. № 1009-р. / Кабінет Міністрів України. *Офіційний Вісник України*. 2018. № 7 від 23.01.2018.

8. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України № 2163-VIII від 05.10.2017 р. / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2017. № 91 від 21.11.2017.

9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2001. № 21 від 08.06.2001.

10. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. / Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2021. № 98 від 24.12.2021.

11. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: Постанова Кабінету Міністрів України від 9.10.2020 р. № 1109 / Кабінет Міністрів

України. *Офіційний Вісник України*. 2020. № 93 від 27.11.2020.

12. Про затвердження Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України: Постанова Правління НБУ від 30.11.2020 р. № 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20> (дата звернення: 28.12.2023).

13. Про затвердження Положення про організацію кіберзахисту в банківській системі України та внесення змін до Положення про визначення об'єктів критичної інфраструктури в банківській системі України: постанова Правління НБУ № 178 від 12.08.2022 р. / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2022. № 67 від 30.08.2022.

14. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: постанова Правління НБУ № 18 від 24.02.2022 р. / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2022. № 19 від 09.03.2022 р.

15. Council Directive 2008/114/EC of December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008L0114> (дата звернення: 14.04.2025).

16. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj> (дата звернення: 12.04.2024).

17. Деякі питання реалізації положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час: Постанова КМУ від 27.01.2023 р. № 76 / Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2023. № 21 від 31.01.2023.

18. Про затвердження Положення про порядок визначення Національним банком України юридичних осіб, що є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період:

постанова Правління НБУ від 24.03.2023 р. № 32 / Національний банк України.
Офіційний вісник України. 2023. № 38 від 14.04.2023 р.

19. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua>
(дата звернення: 16.04.2025).

References

1. Herasymenko O. M. Krytychna infrastruktura Ukrainy yak predmet naukovoho piznannia: teoretychnyi aspekt [Critical infrastructure of Ukraine as a subject of scientific knowledge: theoretical aspect]. 2024. *Seriia PRAVO*. Vyp. 85, chastyna 4. S. 42-49 [in Ukrainian].

2. Yermenchuk O.P. Poniattia «Krytychna infrastruktura» [The term "Critical Infrastructure"]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*. 2018. № 1 (23). S. 20–27 [in Ukrainian].

3. Melnyk D.S. Pobudova modeli zahroz natsionalnii krytychnii infrastrukturi Ukrainy yak osnova zabezpechennia yii bezpeky ta stiikosti [Building a model of threats to Ukraine's national critical infrastructure as a basis for ensuring its security and resilience]. *Visnyk KhNUVS*. 2024. № 1 (104). S. 237–250 [in Ukrainian].

4. Roshchyna I. O. Zakhyst krytychnoi infrastruktury yak skladova chastyna zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Protection of critical infrastructure as an integral part of ensuring the national security of Ukraine]. *Kyivskyi chasopys prava*. 2021. № 1. S. 112–116 [in Ukrainian].

5. Telenyk S. S. Derzhavna systema zakhystu krytychnoi infrastruktury Ukrainy: kontseptualni zasady administratyvno-pravovoho rehuliuвання [State system of protection of critical infrastructure of Ukraine: conceptual principles of administrative and legal regulation]. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2020. 602 s. [in Ukrainian].

6. Sukhodolia O. M. Zakhyst krytychnoi infrastruktury: suchasni vyklyky ta priorytetni zavdannia sektoru bezpeky [Critical Infrastructure Protection: Current Challenges and Priorities for the Security Sector]. *Naukovyi chasopys*

Akademii natsionalnoi bezpeky. 2017. № 1-2. S. 50–80 [in Ukrainian].

7. Pro skhvalennia Kontseptsii stvorennia derzhavnoi systemy zakhystu krytychnoi infrastruktury [On the approval of the Concept of creating a state system for the protection of critical infrastructure]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 6.12.2017 r. № 1009-r. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy*. 2018. № 7 vid 23.01.2018 [in Ukrainian].

8. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy [About the main principles of ensuring cyber security of Ukraine]: Zakon Ukrainy № 2163-VIII vid 05.10.2017 r. / Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2017. № 91 vid 21.11.2017 [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III / Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy*. 2001. № 21 vid 08.06.2001 [in Ukrainian].

10. Pro krytychnu infrastrukturu [On critical infrastructure]: Zakon Ukrainy vid 16.11.2021 r. № 1882-IKh. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy*. 2021. № 98 vid 24.12.2021 [in Ukrainian].

11. Deiaki pytannia ob'ektiv krytychnoi infrastruktury [Some issues of critical infrastructure objects]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 9.10.2020 r. № 1109. *Ofitsiinyi Visnyk Ukrainy*. 2020. № 93 vid 27.11.2020 [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia ob'ektiv krytychnoi infrastruktury v bankivskii systemi Ukrainy [On the approval of the Regulation on the identification of critical infrastructure objects in the banking system of Ukraine]: Postanova Pravlinnia NBU vid 30.11.2020 r. № 151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0151500-20> [in Ukrainian].

13. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu kiberzakhystu v bankivskii systemi Ukrainy ta vnesennia zmin do Polozhennia pro vyznachennia ob'ektiv krytychnoi infrastruktury v bankivskii systemi Ukrainy [On approval of the Regulation on the organization of cyber protection in the banking system of Ukraine and amendments to the Regulation on the definition of critical infrastructure facilities in the banking system of Ukraine]: Postanova Pravlinnia

NBU № 178 vid 12.08.2022 r. / Natsionalnyi bank Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2022. № 67 vid 30.08.2022 [in Ukrainian].

14. Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu [On the operation of the banking system during the period of martial law]: postanova Pravlinnia NBU № 18 vid 24.02.2022 r. / Natsionalnyi bank Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2022. № 19 vid 09.03.2022 r. [in Ukrainian].

15. Council Directive 2008/114/EC of December 2008 on the identification and designation of European critical infrastructures and the assessment of the need to improve their protection URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32008L0114>.

16. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>.

17. Deiaki pytannia realizatsii polozhen Zakonu Ukrainy «Pro mobilizatsiinu pidhotovku ta mobilizatsiiu» shchodo broniuvannia viiskovozoboviazanykh na period mobilizatsii ta na voiennyi chas [Some issues of implementing the provisions of the Law of Ukraine "On Mobilization Preparation and Mobilization" regarding the reservation of persons liable for military service for the period of mobilization and for wartime]: postanova KМУ vid 27.01.2023 r. № 76 / Kabinet Ministriv Ukrainy. *Uriadovyi kurier*. 2023. № 21 vid 31.01.2023. [in Ukrainian].

18. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok vyznachennia Natsionalnym bankom Ukrainy yurydychnykh osib, shcho ye krytychno vazhlyvymy dlia funktsionuvannia ekonomiky ta zabezpechennia zhyttiediialnosti naselennia v osoblyvyi period [On approval of the Regulation on the procedure for determining by the National Bank of Ukraine legal entities that are critically important for the functioning of the economy and ensuring the livelihoods of the population during a special period]: postanova Pravlinnia NBU vid 24.03.2023 r. № 32 / Natsionalnyi bank Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk*

Ukrainy. 2023. № 38 vid 14.04.2023 r. [in Ukrainian].

19. Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Explanatory dictionary of the Ukrainian language]. URL: <https://slovnyk.ua> [in Ukrainian].